

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять, самостійної роботи
та виконання розрахунково-графічної роботи
з дисципліни

«ТУРИЗМОЛОГІЯ»

*(для студентів 5 курсу денної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
спеціальності 8.14010301 – «Туризмознавство»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016

Методичні вказівки до практичних занять, самостійної роботи та виконання розрахунково-графічної роботи з дисципліни «Туризмологія» (для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня магістр спеціальності 8.14010301 – Туризмознавство) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : В. В. Абрамов, І. Л. Полчанінова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 23 с.

Укладачі **В. В. Абрамов**, канд. екон. наук **І. Л. Полчанінова**

Рецензент **І. М. Писаревський**, д-р екон. наук, професор Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства,
протокол № 1 від 28.08.2015 р.*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Тематичний план та зміст навчальної дисципліни.....	5
2 План практичних (семінарських) занять.....	8
3 Самостійна робота студентів.....	10
4 Розрахунково-графічна робота.....	12
5 Індивідуально-консультативна робота.....	19
6 Запитання для самодіагностики.....	20
Перелік джерел.....	22

ВСТУП

Теоретико-методологічне осмислення туризму, формування сучасної «туристської свідомості», яка має бути притаманна всім суб'єктам туристського процесу, — нагальна потреба часу, тому що цей феномен, який у XX—XXI ст. став глобальним, є одним із могутніх чинників, які істотно діють на сучасну цивілізацію.

Вагомий вплив, який сучасний туризм справляє на всі сторони суспільного життя, потребує уважного наукового вивчення цього феномену. Адже йому притаманні як позитивні, економічно та соціально значущі можливості, так і серйозні проблеми, якими супроводжується неконтрольоване зростання масштабів та обсягів масового туризму, додаткове навантаження на природу, деформаційні зміни у традиційному культурному середовищі країн так званого третього світу, головних об'єктів інтересу численних туристських потоків.

Наукове осмислення різноманітних практик сучасного туризму, формування сучасної «туристської свідомості», суб'єктів туристського процесу — нагальна потреба часу.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Туризмологія» є узагальнення накопичених знань в період вивчення туризмознавчих дисциплін, створення цілісної уяви про туризм як соціальний інститут, як певну форму природно-суспільного буття та життєдіяльності людини, що подорожує..

В узагальненому вигляді спецкурс туризмології покликаний:

- визначити сутність теорії туризму як інноваційної наукової соціоекономічної та гуманітарної дисципліни;
- розкрити у понятій спосіб основні смислові значення туризму, ознайомити з його словниково-категоріальним апаратом;
- систематизувати наукові підходи до розуміння феномену туризму, з'ясувати генезу та еволюцію туризмологічного знання, визначити зміст основних туризмологічних концепцій;
- осмислити структуру туризмологічного знання, його системну архітектуру, органічну узгодженість всіх частин;
- з'ясувати функції туризмологічного знання, його суспільне призначення;
- виявити діалектику зв'язків між теорією та практикою туристської діяльності.

1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план навчальної дисципліни «Туризмологія» складається з одного модуля, який логічно пов'язує два змістовних модуля за змістом та взаємопов'язаними. Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота студента, контрольні заходи. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Структура залікового кредиту навчальної дисципліни «Туризмологія»

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Індивідуальна робота (РГР)	Самостійна робота
МОДУЛЬ 1. «ТУРИЗМОЛОГІЯ» (6 кредиту/180 годин)				
Змістовий модуль 1. Туризмологія як соціогуманітарна наука (2 кредита/60 годин)				
Тема 1. Туризмологія як соціогуманітарна наука	1	4	О - 9,11 Д - 4,8,10	5
Тема 2. Генеза туризмологічного значення	2	4	О - 1,11 Д - 3,7,8	12
Тема 3. Теоретико-методологічні складові туризмології	2	4	О - 11 Д - 1,9,10,14	10
Тема 4. Філософія туризму як методологічна та концептуальна основа туризмології	2	4	ОС - 8 Д - 6	10
Разом годин за ЗМ 1	7	16		37
Змістовний модуль 2. Супутні дисципліни туризмології (4 кредиту/120 годин)				
Тема 5. Історія та антропологія туризму	2	6	ОС - 1,2,4 Д - 4	8
Тема 6. Географія туризму	2	5	О - 3 Д - 4,13,16,17	8
Тема 7. Соціологія туризму	1	4	ОС - 7 Д - 6	11
Тема 8. Культурологія туризму	2	6	ОС - 10 Д - 5,11,12,15	12
Тема 9. Психологія та етика туризму	1	6	ОС - 6 Д - 5,12,15	12
Тема 10. Педагогіка туризму	1	4	ОС - 12 Д - 7	12
Тема 11. Праксеологія туризму	1	4	ОС - 5 Д - 2	12
Разом годин за ЗМ 2	10	35		75
Всього годин	17	51		112

Зміст навчальної дисципліни «Туризмологія» за змістовими модулями та темами

Змістовий модуль (ЗМ) 1.1 Туризмологія як соціогуманітарна наука

Тема 1 Туризмологія як соціогуманітарна наука

Основні теорії розвитку туризму. Актуалізація потреби створення теорії туризму: широко масштабність туристської діяльності, необхідність наукового підходу до вирішення нагальних завдань туристської галузі, забезпечення високої економічної і соціальної ефективності туризму. Теоретико-методологічні засади туризмології. Кореляційне співвідношення теорії і практики туризму, виявлення зв'язків туризму з економікою, географією, культурою, соціологією, психологією, тощо.

Об'єкт, предмет і суб'єкт туризмології їх сутність і взаємовідношення.

Тема 2 Генеза туризмологічного значення

Осмислення феномену подорожей в процесі становлення туризмологічного значення.

Перші узагальнення подорожей в античній філософії (Фалас, Солон, Піфагор, Платон, Анахарсіс, Прокл).

Сутність, характер подорожей в епоху Середньовіччя, їх інтерпретація у теологічних вченнях Св. Августина і Фоми Аквінського.

Виникнення туризму в Новій Час як організованої, специфічної форми подорожей. Ф. Бекон «Про подорожі».

Становлення науки про туризм. Перший період – до індустріальний – два етапи: накопичення знань про туризм та їх раціональне узагальнення. Другий період – індустріальний – виникнення наукових знань про туризм – перший етап (друга половина XIX ст..) – створення туризмологічних моделей розвитку туризму, розробка туристської термінології; другий етап (з початку XX ст.) – виникнення національних туризмознавчих шкіл: австрійської, німецької, англійської, датської, швейцарської, французької, американської, польської, болгарської, колишньої Югославії (белградська школа) – початок створення теорії туризму. Заснування міжнародних, наукових і громадських організацій. Міжнародна академія туризму; Міжнародний центр по вивченню проблем туризму, Всесвітня туристська організація та інші. Розвиток туризмологічного знання в Росії, СРСР та країнах СНГ. Українська туризмологічна школа.

Тема 3 Теоретико-методологічні складові туризмології

Понятійний апарат туризмології, її тезаурус. Сутність системно формуючих категорій туризмології: «подорож», «подорожани», «дестинація», «рекреаційні ресурси», «туристський продукт», «тур», та ін. Принципи, методи та функції туризмології. Туризмологічна проблемологія. Туризм як чинник сталого розвитку суспільства. Складова туризмологічного знання.

Тема 4 Філософія туризму як методологічна концептуальна основа туризмології

Феноменологічна, герменевтична, антропологічна, аксіологічна особливості філософського розуміння та інтерпретації феномену туризму. Ключові слова: «філософія туризму», «туристський простір», «туризм як «життєвий світ людини», «антропологічне значення подорожей», «комунікативна культура», «туристські екзистенціали: «зустріч», «вибір», «свобода», «відповідальність», «антиномії туристської діяльності».

Гуманізація туризму як чинник гармонії відносин людини з довкіллям. Аксіологічний аспект цінності туристської діяльності.

Змістовий модуль (ЗМ) 1.2 Супутні дисципліни туризмології

Тема 5 Історія та антропологія туризму

Антропологія мандрів та подорожей. Філософське тлумачення антропології туризму. Туристські товари та товари народних промислів як наслідники антропогенезу.

Тема 6 Географія туризму

Територіальна організація туризму, принципи розміщення туристських ресурсів, туристського районування. Туристське споживання природних ресурсів. Принципи сталого (гармонійного) розвитку туризму.

Архітектурно-містобудівна організація відпочинку і туризму як форма облаштованості туристської інфраструктури.

Тема 7 Соціологія туризму

Проблеми мотивації туристської діяльності. Структура соціології туризму. Туризм як соціокультурний інститут. Соціологічні аспекти дослідження туризму.

Тема 8 Культурологія туризму

Засоби, методи та механізми закріплення культури значущої інформації в практиці туристської діяльності. Формування комунікативної культури, культури спілкування, взаємоповаги, толерантності особистості засобами туризму.

Тема 9 Психологія та етика туризму

Місце психології та етики туризму в туризмологічному знанні. Психологія в процесі туристської діяльності. Психологічні проблеми управління сферою туризму. Етичні виміри туризму.

Тема 10 Педагогіка туризму

Проблеми формування особистості засобами виховання, навчання і розвитку у контексті гуманітарно-соціальних функцій туризму.

Тема 11 Праксеологія туризму

Праксеологія туризму як наукове осмислення туристських практик. Праксеологічні принципи туризму.

Економіка туризму. Інститут гостинності як чинники праксеологічного знання. Менеджмент та маркетинг туризму. Правові аспекти туризмознавства.

Фізіологія людини подорожуючої (обстеження туристів, адекватність їх організму труднощам туристських заходів).

Екологія навколишнього середовища як чинник активації туристів.

2 ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Семінарське (практичне) заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання. Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямованого на формування вмінь та навичок виконання певних видів роботи, а саме вивчення даної теми курсу «туризмологія». У процесі проведення практичного заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення. У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, аналізують ситуаційні вправи (кейси). Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться

перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи. План проведення практичних (семінарських) занять з основними питаннями для обговорення на семінарах та форми завдань наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Зміст практичних занять

Назва теми	Перелік практичної роботи (опрацьованих питань)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Модуль 1. «Туризмологія» (6 кредитів/180 годин)			
Змістовий модуль 1. Туризмологія як соціогуманітарна наука (2 кредити/60 годин)			
Тема 2. Генеза туризмологічного значення.	Мета: ознайомити студентів з сутністю та характером подорожей в античну та середньовічну епохи, а також в Новичний час. Становленням науки про туризм і виникнення національних туризмознавчих шкіл. Скласти таблицю подорожей за всю історію людства. Охарактеризувати особливості розвитку національних туризмологічних шкіл.	4	Основна (1,11) Додаткова (3,7,8)
Тема 3. Теоретико-методологічні складові туризмології.	Мета: ознайомити студентів з понятійним апаратом туризмології, її тезаурусом. Охарактеризувати складові туризмологічного знання.	4	Основна (11) Додаткова (1,9,10,14)
Тема 4. Філософія туризму як методологічна та концептуальна основа туризмології.	Мета: ознайомити студентів з філософією туризму. Визначити перелік філософських принципів.	4	Основна (8) Додаткова (6)
Змістовий модуль 2. Супутні дисципліни туризмології (4 кредити/120 годин)			
Тема 5. Історія та антропологія туризму.	Мета: ознайомити студентів з антропологією мандрів та подорожей. Зробити періодизацію розвитку світового туризму.	6	Основна (1,2,4) Додаткова (4)
Тема 6. Географія туризму.	Мета: ознайомити студентів з принципами розміщення туристських ресурсів. Визначити туристське споживання природних ресурсів України.	5	Основна (3) Додаткова (4,13,16,17)
Тема 7. Соціологія туризму.	Мета: ознайомити студентів з структурою соціології туризму. Визначити проблеми мотивації туристської діяльності.	4	Основна (7) Додаткова (6)

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
Тема 8. Культурологія туризму.	Мета: ознайомити студентів з засобами, методами та механізмами закріплення культуро-значущої інформації в практиці туристської діяльності. Скласти таблицю класифікації визначення культури.	6	Основна [10] Додаткова [5, 11, 12,15]
Тема 9. Психологія та етика туризму	Мета: ознайомити студентів з місцем психології та етики туризму в туризмологічному знанні.	6	Основна [6] Додаткова [5,12,15]
Тема 10. Педагогіка туризму	Мета: ознайомити студентів з проблемами формування особистості засобами виховання, навчання і розвитку у контексті гуманітарно-соціальних функцій туризму. Охарактеризувати основні категорії, які повинні освоїти вчені та практики педагогіки туризму.	4	Основна [12] Додаткова [7]
Тема 11. Праксеологія туризму.	Мета: ознайомити студентів з праксеологічними принципами туризму, а також з правовими аспектами туризмознавства та фізіологією подорожуючої людини. Охарактеризувати основні положення видатних вчених, економістів та промисловців пов'язаних з питанням організації праці.	4	Основна [5] Додаткова [2]

3 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є важливим елементом успішного засвоєння матеріалу дисципліни. Основне в цій роботі полягає в самостійній праці студентів з вітчизняною та закордонною літературою, ресурсів інтернет, нормативними актами щодо сфери використання матеріально-технічної бази.

Самостійна робота являється інструментом опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Основними видами самостійної роботи, запропонованої студентам є:

- обов'язкове вивчення або закріплення матеріалу, отриманого під час лекцій;
- опрацювання інформації з літератури, рекомендованої до вивчення;
- систематизування та вивчення отриманої інформації;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, дискусій, роботи у групах, опитування, тестування;

- контрольна перевірка кожним студентом-слухачем якості особистих знань за запитанням для самостійного поглиблення, вивчення та самоконтролю;

- підготовка матеріалу до практичного заняття у вигляді тез, доповідей, рефератів.

Перелік питань для самостійного опрацювання за темами і змістовими модулями з посиланням на літературні джерела представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Перелік питань самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання	Література
1	2	3
Модуль 1. «Туризмологія» (6 кредитів/180 годин)		
Змістовий модуль 1. Туризмологія як соціогуманітарна наука (2 кредити/60 годин)		
Тема 1. Туризмологія як соціогуманітарна наука.	Теоретично-методологічні засади туризмології, виявлення зв'язків туризму з економікою, географією, культурою, соціологією, психологією.	Основна [1,9] Додаткова [4,8,10]
Тема 2. Генеза туризмологічного значення.	Виникнення національних туризмознавчих шкіл.	Основна [1,11] Додаткова [3,7,8]
Тема 3. Теоретико-методологічні складові туризмології.	Туризм як чинник сталого розвитку суспільства.	Основна [11] Додаткова [1,9,10,14]
Тема 4. Філософія туризму як методологічна та концептуальна основа туризмології.	Гуманізація туризму як чинник гармонії відносин людини з довкіллям. Аксиологічний аспект цінності туристської діяльності.	Основна [8] Додаткова [6]
Змістовий модуль 2. Супутні дисципліни туризмології (4 кредиту/120 годин)		
Тема 5. Історія та антропологія туризму.	Туристські товари та товари народних промислів як наслідники антропогенезу.	Основна [1,2,4] Додаткова [4]
Тема 6. Географія туризму.	Архітектурно-містобудівна організація відпочинку і туризму як форми облаштованості туристської інфраструктури.	Основна [3] Додаткова [4,13,16,17]
Тема 7. Соціологія туризму.	Соціологічні аспекти дослідження туризму.	Основна [7] Додаткова [6]
Тема 8. Культурологія туризму.	Формування комунікативної культури толерантності особистості засобами туризму.	Основна [10] Додаткова [5,11,12,15]

1	2	3
Тема 9. Психологія та етика туризму.	Психологічні проблеми управління сферою туризму.	Основна [6] Додаткова [5,12,15]
Тема 10. Педагогіка туризму.	Формування розвитку особистості у контексті гуманітарно-соціальних функцій туризму.	Основна [12] Додаткова [7]
Тема 11. Праксеологія туризму.	Фізіологія подорожуючої людини. Екологія навколишнього середовища як чинник активізації туристів.	Основна [5] Додаткова [2]

4 РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНА РОБОТА

Відповідно до навчального плану студенти виконують розрахунково-графічну роботу з курсу «Туризмологія», яка свідчить про обсяг та фундаментальність знань, здобутих під час вивчення курсу, і характеризує вміння самостійно досліджувати окремі питання теми.

Метою виконання розрахунково-графічної роботи є набуття вмінь та навичок самостійного опрацювання літературних, статистичних, картографічних та інших джерел, законодавчих та нормативних документів, систематизації економіко-географічних матеріалів з обраної теми, логічного викладення власних думок. Усе це має обов'язково вміти кваліфікований фахівець-туризмознавець.

У процесі виконання розрахунково-графічної роботи студент повинен проявити:

- загальнотеоретичні знання з курсу «Туризмологія», які розкривають теоретичні основи і практичні питання дисципліни;
- вміння відбирати, систематизувати та обробляти інформацію у відповідності до поставлених завдань;
- вміння розробляти наукові висновки і конкретні пропозиції.

Розрахунково-графічна робота має характеризуватися логічністю, доказовістю, аргументованістю і відповідати таким вимогам:

- містити поглиблений аналіз теми дослідження;
- містити самостійні дослідження, розрахунки, виконані на ЕОМ;
- містити обґрунтовані висновки та пропозиції з теми;
- мати належне оформлення;
- бути виконаною і поданою на кафедру в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Розрахунково-графічна робота виконується на основі поглибленого вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з проблеми, яка вивчається.

Основні етапи виконання розрахунково-графічної роботи:

1. Вибір теми, її затвердження.
2. Розробка завдання на розрахунково-графічну роботу, складання календарного плану виконання.
3. Опрацювання літературних джерел і складання плану роботи.
4. Обробка теоретичного та статистичного матеріалу із застосуванням ЕОМ.
5. Написання першого варіанту тексту, подання його для ознайомлення керівникові.
6. Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення розрахунково-графічної роботи.
7. Подання роботи на кафедрі.
8. Захист розрахунково-графічної роботи.

Тема і строки виконання розрахунково-графічної роботи визначаються і затверджуються керівником для кожного студента. Роботи, виконані не за своєю темою або подані пізніше вказаного терміну з неповажних причин, не приймаються.

Розрахунково-графічна робота має складатися з наступних частин: вступу, основної частини, висновків та використаних джерел, ілюстративного матеріалу.

У вступній частині (1,5-2 сторінки) розкривається актуальність теми, що висвітлюється, її значення і місце у структурі курсу «Туризмологія»; визначаються об'єкт і предмет дослідження, мета та завдання роботи, основні методи аналізу.

В основній частині розкриваються головні питання теми. Вони повинні бути викладені детально та аргументовано, логічно висвітлені усі аспекти дослідження, що передбачені планом роботи. Основним питанням теми приділяється найбільше уваги і місця у текстовій та ілюстративній частинах.

У висновках (2-3 сторінки) у вигляді коротких тез подаються підсумки питань, розглянутих в розрахунково-графічній роботі і висновки проведеного дослідження.

Розрахунково-графічна робота закінчується списком використаної літератури, періодичних видань, статистичних і практичних матеріалів.

Ознайомлення з необхідною літературою – це важливий етап у роботі над обраною темою. Роботу з підбору літератури слід починати з розгляду відповідних законодавчих і нормативних документів з теми, а потім підібрати

монографічну літературу і публікації в періодичній пресі. При підборі літератури необхідно використовувати: списки літератури, наведені у програмі та робочій програмі курсу; систематичні та предметні каталоги; картографічні матеріали атласів; статті та матеріали, опубліковані у періодичних виданнях (газети та журнали); статистичні щорічники; енциклопедії та довідники тощо.

Усі використані джерела повинні увійти до списку використаної літератури мовою, якою видано те чи інше джерело.

Список літератури (10-20 джерел) вимагає розміщення всіх використаних джерел інформації у такій послідовності:

- закони України (у хронологічній послідовності);
- укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- монографії, брошури, підручники, статті з журналів (абетковий порядок);
- іншомовні джерела;
- електронні джерела.

Кожне джерело у списку використаної літератури повинно містити таку інформацію: прізвище та ініціали (ПІБ) автора, повну назву, місто, видавництво, рік видання, кількість сторінок.

Зорин И. В. Туристика: Монография. / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – Москва : Советский спорт. 2001. – 288 с.

Олійник Я.Б. Теоретичні основи туризмології : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – Київ : Ніка – Центр. 2005. – 316 с.

Назви використаних статей з періодичної преси належить оформлювати з зазначенням прізвища та ініціалів автора, назви статті, назви джерела, дати і номера, а також сторінок, на яких вміщено ту чи іншу статтю, наприклад:

Кручек О.А. Туризмолוגія: процес формування теорії туризму / О.А. Кручек // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. - 2010. – Випуск 8. - С.139-166.

Студентам необхідно опанувати матеріали монографій, підручників, брошур та статей щодо даної теми, попередньо ознайомившись з відповідним розділом курсу і вивчивши необхідні глави у рекомендованих навчальних посібниках.

Посилання в тексті розрахунково-графічної роботи на джерела інформації слід зазначати порядковим номером посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... у працях [1-7]...».

Цифровий матеріал повинен бути представлений у вигляді таблиць, схем, діаграм, графіків. Особливу увагу слід приділити правильному оформленню і

побудові таблиць, графіків тощо. Вони повинні бути логічним продовженням викладених теоретичних положень і слугувати основою для відповідних висновків і пропозицій.

При підготовці розрахунково-графічної роботи необхідно використовувати статистичний матеріал, який є провідним джерелом для характеристики стану туризму у регіоні.

Зміст та обсяги розрахунково-графічної роботи

Розрахунково-графічна робота виконується тільки українською мовою, обсягом 20-25 стандартних аркушів друкованого тексту, включаючи графічний матеріал. Перевищення обсягу свідчить про невміння відбирати головне з теми та стисло викладати матеріал.

Зміст розрахунково-графічної роботи визначається її темою і відбивається у плані. Для кожної з тем розрахунково-графічних робіт план складається на початку роботи над темою, після попереднього ознайомлення з літературними джерелами та методичними рекомендаціями. Складаючи план, слід урахувати, які питання і в якій послідовності мають бути розглянуті при розкритті даної теми. План повинен бути логічним, а усі питання – сприяти всебічному висвітленню основної ідеї.

Зміст розрахунково-графічної роботи повинен відповідати таким основним вимогам:

- розкриваючи тему, необхідно відокремити головне і показати причинну залежність та регіональні особливості розвитку туристської галузі; показати не лише як розвивається окремий вид туризму регіону, але і пояснити чому саме так, а не інакше; дати економічну оцінку розвитку;
- якість розрахунково-графічної роботи зростає, якщо вона містить огляд літератури, великий фактичний матеріал, проаналізовану і узагальнену статистику. Використовуючи найновіші статистичні дані, можна наводити показники минулих років у динаміці для порівняння у тій частині роботи, де характеризуються етапи розвитку туризму даної території;
- усі питання теми повинні бути висвітлені самостійно, без копіювання, послідовно.

Вимоги до оформлення розрахунково-графічної роботи

Матеріал розрахунково-графічної роботи слід подати у такій послідовності:

- титульна сторінка;
- зміст;
- вступ;

- основна частина;
- висновки;
- список літературних джерел;
- додатки.

Мова розрахунково-графічної роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна.

Робота повинна бути написана розбірливим почерком або надрукована на одному боці сторінок стандартного білого паперу формату А4 (210×297 мм). Комп'ютерний набір – 14-й кегель, 1,5 інтервал, шрифт – Times New Roman.

Текст розрахунково-графічної роботи розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів полів: з лівого боку – 30 мм, з правого – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.

Графічні матеріали (схеми, діаграми, графіки, таблиці) - важлива складова розрахунково-графічної роботи. Студент може значно збагатити текстову частину роботи, використовуючи самостійно зроблені графічні матеріали. Вони виконуються на комп'ютері. Усі графічні матеріали повинні мати заголовки, нумерацію і посилання на джерела. Кількість графічних матеріалів визначається змістом роботи. Як мінімум у розрахунково-графічній роботі повинно бути 1-2 рисунки (схеми, діаграми, графіки), 2-3 таблиці. Графічні матеріали розміщуються в роботі у відповідних розділах. Вони повинні мати вірні назви, що відповідають змісту і темі роботи.

За відсутності або недбалому виконанні графічних матеріалів робота не допускається до захисту. Зразки оформлення графічних матеріалів наведено в кінці методичних вказівок.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою розрахунково-графічної роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок, але на ній номер не ставиться. Після неї проставляється нумерація без крапки у правому верхньому куті подальших сторінок.

Ілюстрації і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадано вперше, або на наступну сторінку. Ілюстрації, схеми, діаграми, графіки позначаються словом «Рис.» і нумеруються послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій у додатках. Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка: наприклад, «Рис. 1.3» (третій рисунок першого розділу); «Таблиця 3.2» (друга таблиця в третьому розділі). Перед розміщення графічного матеріалу необхідно зробити посилання на нього по тексту.

Оцінювання і захист розрахунково-графічної роботи

Виконана розрахунково-графічна робота подається студентом на кафедру для перевірки. Термін перевірки - 3-7 днів.

Розрахунково-графічні роботи, що одержали позитивну оцінку, допускаються до захисту.

За наявності в роботі певних недоліків, студент їх ліквідує на окремих аркушах із заголовком "Доопрацювання" і додає в кінці розрахунково-графічної роботи. Для повторної перевірки такі роботи не здаються. Якщо розрахунково-графічна робота не відповідає вимогам вищої школи і за висновками керівника підлягає переробці, то студент повинен виконати новий варіант роботи з тієї ж теми, або виправити вказані помилки. Виправлена або перероблена розрахунково-графічна робота здається ще раз на перевірку разом з її першим варіантом.

Захист розрахунково-графічних робіт проводиться відкрито у присутності викладача та студентів групи. Після результатів захисту і висновків викладача виставляється остаточна оцінка. Кращі розрахунково-графічні роботи можуть стати підставою для доповідей на наукових студентських конференціях, можуть бути подані на виставки і конкурси студентських робіт або опубліковані у вигляді статей.

Типові помилки студентів при написанні розрахунково-графічної роботи

План роботи часто непродуманий, нелогічний, включає не всі основні питання теми, не відповідає зразку, який пропонується у методичних вказівках.

Зміст роботи викладається не самостійно, а шляхом комбінування уривків з різноманітних літературних джерел.

Виклад матеріалу не завжди відповідає планові, непослідовний, перевантажений відомостями, що не стосуються теми або мають другорядний характер. Питання плану в тексті не виділяються заголовками.

Використовується застарілі матеріали, без використання найновіших статистичних даних та періодичної літератури.

Описовий характер робіт, недостатнє застосування статистичних показників та відсутність їх аналізу в тексті.

Порушення співвідношення обсягів основних розділів теми. Захоплення історичними і технологічними процесами.

Граматичні помилки, неприйнятні скорочення слів.

Недбале оформлення роботи, відсутність полів, нумерації сторінок, посилань на літературні та статистичні джерела.

Довільне, без дотримання методичних вимог складання списку використаної літератури.

Неповнота і недбалість виконання графічної частини роботи: відсутність назв, умовних позначень, посилань на інформаційні джерела, використання сканованих рисунків і таблиць.

Вибір теми розрахунково-графічної роботи

Кожний студент виконує розрахунково-графічну роботу самостійно під керівництвом викладача кафедри. Студент за бажанням вибирає одну із запропонованих тем.

Нижче наводиться орієнтована тематика розрахунково-графічних робіт.

Регіональні аспекти розвитку туризму України (за видами)

1. Велосипедний.
2. Військово-історичний.
3. Водний туризм.
4. Гастрономічний.
5. Гірський.
6. Дегустаційний.
7. Дитячий.
8. Діловий.
9. Екологічний.
10. Етнографічний.
11. Кінний.
12. Культурно-історичний.
13. Лижний туризм.
14. Лікувально-оздоровчий.
15. Паломницький.
16. Пізнавальний.
17. Релігійний.
18. Сільський.
19. Спелеотуризм.
20. Спортивний.

План роботи та методичні рекомендації до їх виконання

У вступі обґрунтовується актуальність розрахунково-графічної роботи, мета написання, перелічуються основні завдання при її виконанні, її теоретичне та практичне значення. Обсяг – 1,5-2 сторінки.

Основна частина включає 4-5 питань.

У першому питанні розкривається теоретичні аспекти вибраної теми, сутність та значення питання, що досліджується, наводиться огляд літератури, нових розробок, іншої інформації, пов'язаної з темою. Огляд повинен повно і

систематизовано відбивати стан предмета дослідження. Відомості, що містяться у ньому, повинні дозволяти об'єктивно оцінювати науково-прикладну значущість досліджуваної проблеми, правильно вибирати засоби досягнення мети, поставленої в роботі. Обсяг розділу – 4-6 сторінок.

Друге питання присвячене територіальній організації туризму, характеристиці мотивації туристської діяльності. Розглядаються сучасний стан проблеми, аналізуються статистичні дані по вибраному регіону, дається їх оцінка, визначаються зміни показників та причини цих змін. Обсяг розділу – 7-10 сторінок.

Третє питання присвячено перспективам розвитку дослідження, можливим напрямкам вирішення зазначених раніше проблем. Обсяг розділу – 5-6 сторінок.

Висновки повинні бути лаконічними (2-3 сторінки) і відображати ступінь досягнення мети написання розрахунково-графічної роботи. На підставі дослідження можна зробити висновки теоретичного та прикладного характеру.

Виконання графічних робіт

1. Рисунки (схеми, діаграми, графіки): повинні характеризувати еволюцію розвитку проблеми дослідження, статистичні дані щодо динаміки розвитку, прогнозні дані, які можуть бути відображені графічно. Наприклад, діаграми структури товарного виробництва галузі, місце галузі у структурі АПК країни (району), динаміки зовнішньої торгівлі, динаміки виробництва сільськогосподарської техніки.

2. Таблиці включають аналітичні показники щодо порівняльної характеристики статистичних даних. Наприклад, таблиця динаміки обсягів виробництва і споживання продукції галузі.

5 ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- індивідуальних консультацій (запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

- групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничому практику);

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання).

- групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, матеріалів кейсу які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- індивідуального захисту самостійних та і індивідуальних завдань;
- підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;
- підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

6 ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОДІАГНОСТИКИ

1. Причини створення науки туризмологія.
2. Функції туризмології.
3. Наукові напрями туризмології.
4. Подорожі в період Античності.
5. Подорожі в період Середньовіччя.
6. Френсіс Бекон та його збірник «Досліди, або Настанови моральні та політичні».
7. Вищі заклади Середньовіччя.
8. Періодизація становлення науки про туризм.
9. Періодизація розвитку світового туризму.
10. Періодизація розвитку вітчизняного туризму.
11. Поняттєвий апарат туризмології.
12. Складові туризмологічного знання.
13. Філософське осмислення феномену туризму.
14. Географічні фактори туризму.
15. Соціологія туризму.
16. Квaziтуризм.
17. Цілі культурології.
18. Методи культурології.
19. Категорійний апарат культурології .
20. Принципи класифікації визначень культури.
21. Культура дозвілля.

22. Цінності туризму.
23. Етика туризму.
24. Етика сучасного суспільства.
25. Культура ділового спілкування.
26. Фактори виробничого клімату.
27. Психологія туризму.
28. Видатні вітчизняні педагоги.
29. Методичні та спеціальні функції педагогіки туризму.
30. Економічні аспекти туризму.
31. Праксеологія туризму.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Абрамов В. В. Історія туризму. Підручник / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур. Харьков. нац. акад. міськ. гос-ва. – Харків: ХНАМГ, 2010. – 294 с.
2. Биржаков М. Б. Введение в туризм. – Издание 9-е, переработанное и доп. – Санкт-Петербург : Издательский дом Герда, 2007. – 576 с.
3. География туризма: ученик / Кол. авторов, под. ред. А. Ю. Александровой. – 3-е изд., исправленное / Н. А. Слука, А. Ю. Александрова, Е. В. Ангина и др. – Москва: Кнорус, 2010. – 592 с.
4. Зорин И. В. Феномен туризма ; сб. соч. / И. В. Зорин. – Москва: Наука, 2005. – 552 с.
5. Котарбинский Тадеуш. Трактат о хорошей работе. Пер. с польск. / Тадеуш Котарбинский. – Москва: Экономика, 1975. – 271 с.
6. Лукашевич О. Н. Психология туризма; концептуальное определение : монография. / О. Н. Лукашевич. – Киев: Издательство КУТЕП, 2004. – 228 с.
7. Лукашевич М. П. Соціологія туризму: Курс лекцій / М. П. Лукашевич, Ф. Ф. Шандор. Передм. В. К. Федорченко. – Ужгород: Мистецька Лінія, 2008. – 340 с.
8. Пазенюк В. С. Філософія туризму : навч. посібник / В. С. Пазенюк, В. К. Федорченко. – Київ : Кондор, 2004. – 268 с.
9. Пазенюк В. С. Туризмологія (теорія туризму): навч.-метод. посіб. зі спецкурсу / В. С. Пазенюк, В. К. Федорченко, О. А. Кручек, І. М. Мініч. – Київ: КУТЕП, 2010. – 70 с.
10. Романов Ю. И. Культурология / Ю. И. Романов. – Санкт-Петербург: Питер, 2009. – 208 с. (Серия «Краткий курс»)
11. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму : науково-навчальне видання. – Київ: КУТЕП, 2008. – 825 с.
12. Федорченко В. К. Педагогіка туризму / В. К. Федорченко, Н. А. Фоменко, М. І. Скрипник, Г. Р. Цехмістрова. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2004. – 296 с.

Додаткова література:

1. Быстров С. А. Туризм: макроэкономика и микроэкономика / С. А. Быстров, М. Г. Воронцова. – Санкт-Петербург: Издательский дом Герда, 2007. – 464 с.
2. Гезгала Ян. Туризм в народном хозяйстве. Пер. с польск. / Ян Гезгала. – Москва : Прогресс, 1974. – 212 с.
3. Долженко Г. П. Развитие научных исследований туристской деятельности в России (1930 – 2011 гг.) / Г. П. Долженко, Е. Г. Долженко.

Электронное учебное пособие. – Ростов-на-Дону, 2010. – Свидетельство о регистрации электронного ресурса №15890 (пособие размещено на сайте. Режим доступа: <http://gennadiy-dolzhenko.ru>)

4. Зорин И. В. Туристика: монография / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – Москва : Советский спорт, 2001. – 288 с.

5. Етика : навч. посіб. / В. О. Лозовий, М. І. Панов, О. А. Стасевська; за ред. проф. В. О. Лозового. – Київ : Юрінком Інтер, 2007. – 224 с.

6. Квартальнов В. А. Теория и практика туризма : Учебник / В. А. Квартальнов. – Москва : Финансы и статистика, 2003. – 672 с.

7. Любіцева О. О. Туризмознавство: вступ до фаху: Підручник / О. О. Любіцева, В. К. Бабарицька. – Київ : Київський університет, 2008. – 450 с.

8. Морозов В. Л. Взаимодействие туризма со смежными отраслями в национальной экономике / В. Л. Морозов. – Москва : ТЕИС, 2004. – 192 с.

9. Олійник Я. Б. Теоретичні основи туризмології : навч. посібник для студентів вищ. навч. заклад. / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – Київ: Ніка-Центр, 2005. – 316 с.

10. Правовое обеспечение международного туризма: Учеб.-метод. пособие / Автор проекта и исполнитель Г. Н. Жарков. – Київ: Кондор, 2004. – 486 с.

11. Романов М. В. Справочник по этикету для бизнесменов, туристов и отправляющихся в гости за рубеж / М. В. Романов. – Киев : Либра, 1994. – 121 с.

12. Руденко А. М. Психология социально-культурного сервиса и туризма / А. М. Руденко, М. А. Довгалёва. – Ростов-на-Дону : «Феникс», 2005. – 256 с.

13. Самойленко А. А. География туризма: учеб. пособие / А. А. Самойленко. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 368 с.: ил. (Высшее образование).

14. Темный Ю.В. Экономика туризма: Учебник / Ю.В. Темный, Л. Р. Темная. – Москва : Советский спорт, 2003. – 416 с.

15. Томилов В. В. Культура предпринимательства / В. В. Томилов. – Санкт-Петербург : Издательство «Питер», 2000. – 368 с. ил. (Серия «Учебник для вузов»).

16. Тонкошкур М. В. Туристське країнознавство: Підручник / М. В. Тонкошкур, М. М. Покоłodна, І. Л. Полчанінова; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 473 с.

17. Уваров В. Д. Международные туристские организации : справочник / В. Д. Уваров, К. Г. Борисов. – Москва : Международные отношения, 1990. – 288 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки
до практичних занять, самостійної роботи
та виконання розрахунково-графічної роботи
з дисципліни

ТУРИЗМОЛОГІЯ

*(для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного
рівня магістр спеціальності 8.14010301 – «Туризмознавство»)*

Укладачі: **АБРАМОВ** Валерій Володимирович
ПОЛЧАНІНОВА Ірина Леонідівна

Відповідальний за випуск *І. М. Писаревський*
За авторською редакцією
Комп'ютерні набір і верстання: *І. Л. Полчанінова*

План 2016, поз. 416 М

Підп. до друку 4.05.2016 р.
Друк на ризографі
Тираж 50 пр.

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 1
Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014 р.